

Relativismens farer

En af de ting, man kan forestille sig, at pave Benedikt XVI vil prioritere højt, er problemet med at fastholde moralske værdier i en tid, som er præget af en relativistisk tendens. I en prædiken den 18. april i forbindelse med messen ved konklavets begyndelse omtalte Joseph Ratzinger – som på det tidspunkt endnu var kardinal – de ustandseligt skiftende tendenser, der præger vor tids tænkning. Disse synspunkter havde han yderligere uddybet i en tale i byen Subiaco den 1. april, dagen før pave Johannes Pauls død.

Fra Zenit ¹

"Hvor megen tom snak om livsanskuelse har vi ikke lagt øre til i de senere årtier? Hvor mange ideologiske strømninger og hvor mange ideologiske tænkemåder har vi ikke set?" spurgte kardinal Ratzinger i sin prædiken forud for konklavet.² "Hver dag er vi vidne til, at nye sekteriske trossamfund dukker op, og vi ser, hvorledes menneskeligt bedrag og menneskelig udspekulerthed – sådan som allerede Paulus sagde det – meget let fører til fejlslutninger".

Samtidigt bemærkede han, at når de troende holder fast ved troens værdier, "så stemples de ofte som fundamentalister. Resultatet heraf er, at relativismen tilsyneladende bliver den eneste acceptable måde, hvorpå man kan anskue verden". Dvs. man fremhæver en holdning til tilværelsen, som giver den enkelte mulighed for at blive båret af sted på enhver ny livsanskuelsesbølge, der er oppe i tiden.

Overfor dét, som kardinal Ratzinger benævnte "relativismens diktatur, som ikke anerkender noget som havende absolut værdi, og som udelukkende lader 'jeg'et' og dets indfald være endegyldig målestok", står Kirken med sit budskab om, at Kristus er den eneste sande målestok. Kirken bibringer ydermere sine tilhængere en moden og velovervejnet tro, som ikke er afpasset efter den seneste trend i tiden, men som derimod er "dybt rodfæstet i venskabet med Kristus". Og med basis i dette venskab er vi i besiddelse af "en målestok, som giver os mulighed for at skelne mellem sandt og falskt, mellem sandhed og bedrag".

Denne fordømmelse af relativismen er i visse kredse blevet mødt med kritik. I The Guardian skriver Julian Baggini den 20. april således: "Det sort/hvide valg, som kardinal Ratzinger giver os, er forlorrent. Den absolutte moralske vished, som han hævder, at Kirkens budskab rummer, er hul".

¹ Oversat af Hans Thulstrup

² [Klik her](#) for at læse hele denne prædiken ved messen Pro eligendo papam

Og den 19. april betegnede New York Times kardinalens prædiken forud for konklavet som "kompromisløs" og kardinalen selv som "en ultrakonservativ, der foretrækker, at Kirken mister nogle af sine tilhængere, hvis dét er nødvendigt for at den kan forblive en ideologisk set ren Kirke".

Sandheden sætter os fri³

Vigtigheden af at beskytte evigtgyldige sandheder og værdier forsvares imidlertid af andre. I en kommentar til avisen The Scotsman bemærker John Haldane, der er professor i filosofi ved St. Andrews Universitet, at et centralt element i kardinal Ratzingers tankegang er hans overbevisning om, at kristendommens åbenbarede sandheder "her på jorden gør os frie og i evighedens perspektiv bringer os frelse".

Haldane forklarede, at den fejlslutning, som den moderne tænkning drager, og som kardinal Ratzinger advarer imod, er den, "at sandhed er noget, man kan fabrikere, snarere end noget, man finder frem til". Dette er til dels et resultat af den måde, hvorpå mennesker reagerer, når de konfronteres med ideen om, at de er syndere, og at dette kan føre til evig straf, bemærkede han. Under disse omstændigheder, sagde professoren, "er det nemmere at benægte syndens eksistens, end det er at angre og lave om på tingene".

Benedikt XVI fik også støtte i et interview med den tidligere italienske premierminister, Giuliano Amato, som blev offentliggjort den 25. april i avisen La Repubblica. Amato, der er fortaler for adskillelse mellem kirke og stat, bemærkede, at kardinal Ratzingers prædiken havde tilskyndet mange til at mene, at Kirken nu har fået en konservativ og måske endog reaktionær pave. Men, fortsatte han, kritikken af relativismen ligger fuldstændigt på linje med, hvad Johannes Paul II har udtalt ved mange lejligheder, når han har advaret imod farerne ved et samfund uden idealer.

Amato gjorde gældende, at vor frihed til at vælge altid betyder et moralsk valg mellem godt og ondt og ikke blot et valg af et eller andet, som i sig selv kan være et gode. Følgelig kan vi ikke komme uden om at konfrontere vor frie vilje med spørgsmålet om moralske værdier. Og selv i Europa, bemærkede Amato, ser vi nu et opsving i menneskers religiøsitet og søgen efter et værdigrundlag.

Den tidligere premierminister slog også fast, at samfundet ikke udelukkende kan baseres på et tomt, rent procedureagtigt grundlag, som i frihedens navn stiller alle værdier lige. Amato pegede på, at vi må bemærke os, hvad Benedikt XVI sagde i sin prædiken ved indsættelsesmessen, nemlig at det kristne budskab ikke pånødes ved tvang, men at det er et vidnesbyrd, som er baseret på kærlighed. Derfor, tilføjede han, bør vi ikke frygte et nyt korstog, der kan fremkalde mindelser om vold, eftersom Benedikt XVI's eneste våben vil være fornuft kombineret med kærlighed.

Indsigten fra talen i Subiaco

En mere udførlig idé om, hvad den nye pave har i tankerne, når det drejer sig om modsætningen mellem relativismen og de evige værdier, finder vi i en tale, han holdt lige før Johannes Paul II's død. Den 1. april besøgte kardinal Ratzinger klostret St. Scolastica i Subiaco for at tage imod St. Benedikt-prisen for livets og familiens fremme i Europa.

Ved en konference her bemærkede kardinal Ratzinger, at videnskabelige fremskridt har givet os magt til at ændre endog vor egen genetiske kode, og at vi nu ser verden og os selv ikke som en gave fra Gud, men som et produkt, der skyldes vor egen fortjeneste. Men advarende påpegede han, at vor evne til at træffe moralske afgørelser ikke har holdt trit med de tekniske fremskridt. Den er snarere blevet mindre, fordi den videnskabelige og tekniske mentalitet, som nu dominerer vort samfunds aktuelle tænkning, henviser moralen til kun at beskæftige sig med rent personlige og subjektive forhold. Afstanden mellem vore tekniske muligheder og de moralske normer, som skulle sætte

³ Jf. Joh 8,32: I skal lære sandheden at kende, og sandheden skal gøre jer frie.

grænser for de valg, vi står overfor, placerer os imidlertid i en situation, som – i betragtning af den moderne teknologis destruktive potentiale – rummer alvorlige risici.

Verden af i dag, betonedede kardinal Ratzinger, har mere end nogensinde brug for at kunne finde støtte i en moral, som kan øve indflydelse på den offentlige mening, hvis vi skal kunne hamle op med de alvorlige farer og udfordringer, som vort samfund står overfor. I konklusionen bemærkede han, at forsvarlige forhold, som er en nødvendig forudsætning for, at vi kan forvalte vor frihed, ikke beror på en række tekniske hjælpemidler, men på vor moralske styrke. Og når mennesker ikke har nogen moral, omdannes dets evner til destruktive kræfter.

Vi er nu i stand til at klonе mennesker, til at oprette menneskelige organdepoter og til at fremstille masseødelæggelsesvåben. Og rationalismens og positivismens fremherskende filosofi, der forkaster enhver moral eller religiøs tro, afviser ethvert forsøg på at sætte grænser for vor frihed til at føre dét ud i livet, som vor tekniske muligheder tillader os at gøre.

Kardinalen bemærkede også, at selvom emner som fred og retfærdighed er almindelige i den offentlige debat i dag, er disse ikke begrundet i moralske værdier, men på vage fornemmelser, som ikke er hævet over et almindeligt niveau for partipolitik. Sådanne emner forbliver alt for ofte kun ord og bliver ikke i hverdagen omsat til et personligt engagement for disse værdier.

I sin tale i Subiaco anerkendte kardinalen det betydningsfulde bidrag, som den moderne tænkning har ydet til det moderne samfund. Men den verdslige mentalitet, som ofte er dens følgesvend, bør ikke skygge for vort samfunds dybe kristne rødder, sagde han. Den moderne verdens virkelige kulturkonflikt er ikke at finde i forholdet mellem de forskellige religioners kulturer, sagde han, men i forholdet mellem de store religioner og dem, der søger menneskets radikale frigørelse fra Gud.

Fjerner man enhver henvisning til Gud eller til religion i det offentlige liv, vil dette ikke være udtryk for en tolerance, som vil beskytte ikke-troende, men snarere for et synspunkt, som ønsker at se Gud permanent forvist fra det offentlige liv og sat udenfor som en slags kulturelt levn fra fortiden.

På denne måde, konkluderede kardinal Ratzinger, bliver relativismen, der er udgangspunktet for en sådan verdslig mentalitet, en slags dogmatisme, der mener, at være nået frem til en endegyldig opfattelse af, hvad den menneskelige fornuft virkelig står for.

Men, advarede han, forviser vi Gud, vil samtidig al menneskelig værdighed forsvinde.

[Klik her for at komme tilbage til forsiden](#)